

"Hem nasıl kader-i İlâhî, netice ve meyveler itibarıyla şerden ve çirkinlikten münezzehtir. Öyle de illet ve sebep itibarıyla dahi, zulümden ve kubuhtan mukaddestir. Çünkü, kader hakikî illetlere bakar, adalet eder. İnsanlar zâhirî gördükleri illetlere hükümlerini bina eder, kaderin ayn-ı adaletinde zulme düşerler..." İzah eder misiniz?

"Hem nasıl kader-i İlâhî, netice ve meyveler itibarıyla şerden ve çirkinlikten münezzehtir. Öyle de illet ve sebep itibarıyla dahi, zulümden ve kubuhtan mukaddestir. Çünkü, kader hakikî illetlere bakar, adalet eder. İnsanlar zâhirî gördükleri illetlere hükümlerini bina eder, kaderin ayn-ı adaletinde zulme düşerler. Meselâ, hâkim seni sirkate mahkûm edip hapsetti. Halbuki sen sârik değilsin. Fakat kimse bilmez gizli bir katlin var. İşte, kader-i İlâhî dahi seni o hapisle mahkûm etmiş. Fakat kader, o gizli katlin için mahkûm edip adalet etmiş. Hâkim ise, sen ondan masum olduğun sirkate binaen mahkûm ettiği için zulmetmiştir. İşte, şey-i vâhidde iki cihetle kader ve icad-ı İlâhînin adaleti ve insan kisbinin zulmü görüldüğü gibi, başka şeyleri buna kıyas et."

"Demek, kader ve icad-ı İlâhî, mebde ve müntehâ, asıl ve fer', illet ve neticeler itibarıyla şerden ve kubuhtan ve zulümden münezzehtir."(1)

Cenab-ı Hakk'ın kader ve takdiri, sonuç ve neticeler itibarıyla şerden ve çirkinliklerden münezzehe olduğu gibi, bu neticelerin ve meyvelerin tahakkukuna vesile olan illet ve sebep itibarıyla dahi zulümden, çirkinlikten kader münezzehtir. Çünkü hakiki illet Cenab-ı Hakk'ın kader üzerinde takdiridir. Hiçbir baba evladı hakkında kötü bir şey düşünmezken, hiçbir öğretmen talebelerinin kifayetsizliğinden ve tembelliğinden memnun olmazken, hiçbir peygamber ümmetinin davasını kaybetmesini beklemez. Dolayısıyla sonsuz şefkat, merhamet ve hikmet sahibi olan Allah kulları hakkında hep hayır, güzellik ve rıza noktasında takdir ve tensiplerde bulunur. Netice itibarıyla hakiki illet olan Cenab-ı Hakk'ın rızası ve kaderi mutlaka kulun hayrına ve lehinedir. Bu hususta Allah (cc)'a hüsnüzan etmek azim ibadetlerden kabul edilmiştir.

Sebeup itibarıyla de kader çirkinliklerden ve kusurlardan münezzehtir. Buradaki

sebepler, kulun zahiren müşahede ettiği ve telakki olarak nazara verdiği sebepler değildir. Burada Cenab-ı Hakka bakan hakiki sebep ve vesileleri nazara alarak neticeleri değerlendirmeliyiz. Yani bir meselede ve bir neticede; kulun hükmettiği sebepler ile kaderin tensip edip takdir buyurduğu sebepler arasında dağlar kadar fark vardır. Mesela, bir hâkim bir insanı hırsızlıkla suçlasa ve hapse atsa, halbuki o adam o hırsızlık suçunu işlememiş kul ve hakim bu insanı zahiri sebep açısından hırsız kabul eder, ceza verir. Çünkü şeriat zahire hükmeder. Hırsızlık suçundan mahkûm olan o insan, bu hususta zulüm görmüş olur. Bu karar da zahiren zulüm olur. Fakat kimsenin bilmediği o suçlunun işlemiş olduğu belki katil cinayeti vardı ve onu saklıyordu. Bunu da Allah (cc)'dan başka kimse bilmiyordu. İşte kulun zahiri sebeplere bakarak zulmü irtikap edip bu adamı sirkatle mahkum etmesi haksızlık olur ve zulüm olur, ama kader hakiki sebebe baktığından, işin mahiyet ve keyfiyetini bildiğinden, işlemiş olduğu cinayetin bedelini sirkat suçundan ödetmiş olur. Yani insanlar zulmetmiş kader adalet etmiş olur.

Demek ki bütün olayların ve hadisatın insana bakan veçheleri ile kadere bakan veçheleri çok farklıdır. Kader cephesinden veya hakikat perspektifinden bakamayan insanlar birçok meselede hakim in suçlu hakkında düştüğü hataya ve yanlışla girebilir.

Netice olarak; kader ve Allah ın icat ettiği her şey; hem başlangıç, hem sonuç, hem işin aslı ve teferruatı ve hem de hakiki illet ve neticeler itibariyle şerden, çirkinlikten ve zulümden münezzehtir.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz \(Kader Risalesi\)](#).